

## آثار ۱- سلطانزاده

آوتیس میکانیلیان (سلطانزاده) در سال ۱۸۸۹ میلادی در خانواده ای از ارامنه‌ی شهر مراغه به دنیا آمد و در سال ۱۹۱۲ به حزب سوسیال-دموکرات کارگری روسیه (گروه بلشویک) پیوست و از فعالین مهم آن شد و در اواخر ۱۹۱۹ به عضویت حزب "عدالت" درآمد و از میتکرین تشکیل حزب کمونیست ایران و شرکت کننده‌ی فعال نخستین کنگره‌ی آن در شهر انزلی (پهلوی سابق) بود و به عنوان نماینده‌ی این حزب در کنگره‌ی دوم بین‌الملل کمونیست شرکت جست. در این کنگره سلطانزاده در کمیسیون‌های ارضی و مسأله‌ی مستعمراتی و ملی شرکت داشت و به نمایندگی احزاب کمونیست خاور نزدیک به عضویت کمیته‌ی اجرایی بین‌الملل کمونیست (کابک) انتخاب شد و در این سمت تا کنگره‌ی سوم انجام وظیفه کرد.

در سال ۱۹۲۰ پس از شرکت در کنگره‌ی خلق‌های خاور زمین به عنوان نماینده‌ی ایران همراه حیدرخان عموغلی مسئولیت عضویت در شورای تبلیغات کمینترن در خاور را عهده دار شد و در همین زمان بود که از نزدیک با رهبران برجسته‌ی بین‌الملل کمونیست، لنین، بوخارین، تروتسکی، زینوویف، رادک، وارگا و سایرین همکاری داشت.

وی در اواخر سال ۱۹۲۷ در برگزاری کنگره‌ی دوم حزب کمونیست ایران سهمی سازنده داشت و گزارش مفصل وی از این کنگره که در مجله‌ی تتوریک کمینترن نشر یافت حاکی از نقش مؤثر وی در کنگره‌ی ارومیه می‌باشد. پس از این دوران بود که سلطانزاده از طرف کمیته‌ی مرکزی حزب

کمونیست ایران مأموریت یافت انتشار بیکار و ستاره ی سرخ را به عهده بگیرد. سپس به نمایندگی حزب کمونیست ایران در ششمین کنگره ی بین الملل کمونیست شرکت جست. در این کنگره نه تنها در قلمرو مسائل ملی و مستعمراتی اظهار نظر نمود بلکه در بحث مسائل حادی که جنبش جهانی کمونیستی با آن روبرو بود شرکت کرد. وی در این کنگره طی سه سخنرانی در اجلاسیه عمومی و بحث در کمیسیون برنامه ی تزه های ارائه شده از جانب رهبری کمینترن را مورد انتقاد شدید قرار داد (نظریات بوخارین در مورد وضع سرمایه داری جهانی). پس از کنگره ی ششم کمینترن سلطانزاده همچنان در میان ایرانیان مقیم اروپا به فعالیت سیاسی و تئوریک پرداخت (از جمله ترجمه های منتشر شده از طرف حزب می توان از مزد-بها-سود و کار و سرمایه تألیف مارکس و مانیفست کمونیست اثر مارکس و انگلس را یاد کرد).

از سال ۱۹۳۱ تا ۱۶ ژوئن ۱۹۳۸ - تاریخ شهادت سلطانزاده- اثری از وی در دست نیست. در این دوران اعضای حزب بلشویک و کمینترن که سیاست استالین را مورد انتقاد قرار داده بودند مشمول "غضب" وی و دستگاه ترور او قرار گرفتند. سلطانزاده هم مانند مابقی رهبران حزب بلشویک به فرمان استالین به عناوین اتهامات مختلف از جمله "خان" به طبقه ی کارگر "جاسوس فاشیزم" "جاسوس امپریالیست های انگلیسی و فرانسوی" به میدان تیرباران فرستاده شد.

بدینسان با شهادت سلطانزاده جنبش کمونیستی ایران یکی از برجسته ترین شخصیت های خود را از دست داد. آثار سلطانزاده به تدریج در حال جمع آوری

و ترجمه و چاپ می‌باشد. مطالعه آن برای درک و آموختن از تجارب مبارزات طبقاتی در دوران اولیه‌ی حزب کمونیست ایران امریست ضروری.

در جلد چهارم اسناد تاریخی جنبش کارگری سوسیال دموکراسی و کمونیستی ایران (انتشارات مزدک) یک رشته از مقالات سلطانزاده ترجمه و به چاپ رسیده است. از جمله:

- جنبش انقلابی در ایران (بررسی ای از اوضاع اجتماعی و سیاسی ایران از اوائل قرن بیستم تا ۱۹۱۱)

- ایران معاصر- ۱۹۲۲ (تحلیلی از نظام سیاسی مسأله‌ی ارضی نظام سیاسی مسأله‌ی ارضی نظام اقتصادی و جنبش اجتماعی در آن دوران)

- موقعیت زن ایرانی

- جنبش سندیکائی در ایران (درباره‌ی اتحادیه‌های کارگری و تکامل آن‌ها)

- پیکاری برای نفت ایران

- خطوط انکشاف ایران

- ایران پایگاه امپریالیزم بریتانیا.

اسناد تاریخی- جنبش کارگری، سوسیال دموکراسی و کمونیستی ایران، جلد چهارم، انتشارات مزدک، ایتالیا، ۱۹۷۴

پرویز معینی

منبع: نشریه کندوکاو

بازنویس: یاشار آذری

مسئول نشر کارگری سوسیالیستی: یاشار آذری

آدرس اینترنتی کتابخانه: <http://www.nashr.de/>

ایمیل یاشار آذری: [yasharazarri@gmail.com](mailto:yasharazarri@gmail.com)

تاریخ بازنویسی: ۱۳۸۳